

GOST AUTOR

Kratkoročni i dugoročni izazovi pred novom Vladom

Miloš Bugarin, predsednik Privredne komore Srbije

Kao mala i otvorena privreda, koja se znatno oslanja na inostranu tražnju, Srbija ne može podstaći sopstveni ekonomski rast ukoliko iz recesije ne izađe i svetska privreda. Stoga neizvesnost u pogledu oporavka i rasta vodećih privreda u svetu, veliki javni dug i državni deficit u zemljama evro zone, najznačajnijim trgovinskim partnerima Srbije, kao i usporavanje privrednog rasta u ostalim brzorastućim svetskim privredama, imaju direktan negativan uticaj na netransformisanu privredu Srbije. Ova međunarodna kretanja Srbiju suočavaju sa dugoročnim rizicima kao što su:

- nizak nivo izvoza usled uticaja eksternih faktora na izvoznu tražnju, a time i privrednog rasta;
- nizak nivo priliva stranih direktnih investicija, rast cena kapitala i otežano zaduživanje realnog sektora i države, jer je Srbija visoko zavisna od uvoza kapitala;
- dominantno prisustvo banaka čije su centrale u zemljama evro zone koje su pogođene dužničkom krizom, koje dodatno može doprineti prenošenju krize na Srbiju;
- visoka javna potrošnja i njena neodgovarajuća struktura, kao i zaduženost države.

Prisustvo i ostvarenje ovih rizika utiču na kretanje inflacije, kursa dinara, ekonomski rast i zaposlenost, kao i finansijsku stabilnost. Globalna kriza iznela je na površinu decenijske strukturne probleme srpske privrede i društva. Izostanak blagovremenih reformi kumulirao je duboke strukturne probleme na svim nivoima: država – raskorak između prihoda i rashoda; preduzeća – struktura imovine, proizvodnje i finansiranja; domaćinstva – odnos potrošnje i štednje. Dosadašnji pokušaji da se zaduživanjem obezbedi funkcionisanje sistema rezultirali su dolaskom na granicu prezaduženosti i države i privrede i povećanjem rizika servisiranja obaveza i države i privrede.

Polazne osnove za novi makroekonomski okvir

Negativni trendovi, prisutni od sredine 2011, zadržani su i u prvom kvartalu 2012. godine – u odnosu na isti period prethodne godine, realni pad BDP-a iznosi oko 1,3%, a industrijske proizvodnje 5,9%, smanjenje izvoza

u dolarima iznosi 9,2%, rast spoljnotrgovinskog deficita, smanjenje zaposlenosti, nestabilnost i konstantno slabljenje nacionalne valute i pored čestih intervencija Narodne banke Srbije. To nedvosmisleno ukazuje da će ova godina biti puna izazova, pa je potrebno sve aktivnosti usmeriti na smanjivanje javne potrošnje, održanje makroekonomske stabilnosti i ekonomski oporavak.

Kratkoročno, u prvih sto dana Vlade, potrebno je preduzeti hitne mere koje će zaustaviti pad ekonomske aktivnosti i stvoriti preduslove za neodložne strukturne i sistemske reforme u cilju obezbeđenja makroekonomske stabilnosti, kako bi se izbegli rizici da se ponovo pod izgovorom krize odlože neophodne reforme. Prioriteti su: rešavanje problema nelikvidnosti i uspostavljanje finansijske discipline, stvaranje uslova za jaču kreditnu aktivnost prema privredi i snižavanje cena kapitala, povećanje investicija u infrastrukturu koje angažuju domaću privredu, proizvodnja namenjena izvozu, poljoprivreda i energetika, smanjenje troškova poslovanja putem ukidanja nepotrebnih administrativnih procedura, ukidanje ili smanjenje pojedinih parafiskalnih nameta, donošenje programa reforme inspekcija i prevođenje sive ekonomije u legalne tokove i povećanje efikasnosti javnih nabavki.

Makroekonomski okvir za period 2012–2016. godine mora biti zasnovan na otklanjanju ključnih disproporcija prisutnih između:

- ukupne proizvodnje i potrošnje;
- domaće štednje i nivoa neophodnih investicija;
- uvoza i izvoza, što stvara neodrživ jaz koji se pokriva zaduživanjem;
- razvijenih i nerazvijenih regiona;
- odnosa između aktivnog i izdržavanog stanovništva;
- odnosa broja zaposlenih i nezaposlenih;
- odnosa broja zaposlenih u administraciji i proizvodnom sektoru;
- odnosa broja zaposlenih i broja penzionera.

Ove strategijske neravnoteže moraju biti orijentir za redefiniciju svih politika koje su ključne za budući ekonomski rast i razvoj naše zemlje. Glavni ograničavajući faktor je strani dug koji je posledica eksterne neravnoteže (kako na tekućem računu, tako još više u bilansu spoljne trgovine).

Dugoročni cilj treba da bude dostizanje godišnje stope rasta od oko 5% u uslovima makroekonomske stabilnosti, tj. niske i stabilne inflacije, održivosti fiskalne i platnobilansne pozicije, stabilnosti finansijskih tržišta i tržišta rada. Za ostvarenje ovog cilja neophodno je sledeće:

- Makroekonomska stabilnost – niska inflacija.
- Fleksibilan kurs sa ciljem očuvanja konkurentnosti.
- Konsolidacija javnih finansija, smanjenje javne potrošnje do nivoa zemalja na sličnom stepenu razvoja, tj. na učešće od oko 35% BDP-a, kao i promena strukture javne potrošnje. To praktično podrazumeva izgradnju novog koncepta države, primerenog finansijskim mogućnostima privrede, pri čemu preispitivanje zaslužuju zakonodavna, sudska i izvršna vlast (kako u pogledu broja angažovanih lica, delokruga, troškova, procedura itd. tako i u pogledu njihove kvalifikovanosti).
- Reforma javnog sektora čiji su prioriteti: penzioni sistem, sistem zdravstvenog osiguranja, javna preduzeća u pogledu depolitizacije i profesionalnog upravljanja, a u cilju povećanja efikasnosti i monitoringa troškova, kao i kontrola rasta plata zaposlenih u administraciji. Važna mera tog procesa treba da bude i uvođenje korporativnog upravljanja u javnom sektoru, u skladu sa principima i smernicama OECD.
- Kompletirati regulativu i izgraditi infrastrukturu za privatno javno partnerstvo i koncesije, s obzirom na nisku efikasnost, zastarelu i nerazvijenu infrastrukturu, nisku produktivnost javnih preduzeća i javnih komunalnih preduzeća, u cilju stvaranja uslova za efikasnije investiranje u javni sektor.
- Poreska reforma koja bi uskladila poresko opterećenje sa ekonomskom snagom poreskih obveznika, kao i smanjenje troškova putem reforme poreskih postupaka i poreske administracije (veća uloga posrednih poreza, manja uloga poreza na doprinose).
- Uspostaviti efikasniji mehanizam zaštite poverilaca i poštovanja ugovora, paralelno sa poreskom reformom.
- Okončanje procesa privatizacije i restrukturiranja.
- Reforma tržišta rada i povećanje mobilnosti radne snage, kao i reforma obrazovanja i njegovo stavljanje u funkciju ekonomske politike.
- Reforme su nužan, ali ne i dovoljan uslov za održiv privredni rast Srbije. Neophodno je doneti Plan oporavka proizvodnje do 2020. godine i prilagoditi instrumente finansijske i nefinansijske podrške realizaciji plana oporavka proizvodnje namenjene izvozu: kreirati efikasniju politiku podsticanja investicija, stabilniji poslovni ambijent, uključujući efikasnu i racionalnu administraciju i odsustvo korupcije.